

2. [REDACTED]

Lagmannsrettens syn på saken:

En ærekrenkelsessak gjelder tre hovedproblemstillinger.

- De aktuelle utsagnene må først tolkes for å bringe meningsinnholdet på det rene.
- Deretter må det tas stilling til om ytringene er egnet til å krenke en annens æresfølelse eller omdømme, jf. skadeserstatningsloven § 3-6 a første ledd.
- Dersom det er tilfellet, må det tas stilling til om utsagnene er rettsstridige, jf. skadeserstatningsloven § 3-6 a annet ledd.

Ved tolkningen må det ses hen både til enkeltstående utsagn og hvilken betydning disse kan tillegges når alle de aktuelle utsagnene ses i sammenheng.

Lagmannsretten har forstått ankende part slik at det primært er artiklene som ble offentliggjort i papiravisa 26. og 28. september og 7. oktober 2017, samt lederartikkelen fra 29. september 2017, som inneholder ærekrenkende beskyldninger mot [REDACTED]. For så vidt gjelder den andre lederen – i papiravisa 30. oktober 2017 – ble det under ankeforhandlingen opplyst at ankende part ikke hadde noen krav knyttet til denne. Om det eventuelt av denne artikkelen kan utledes en beskyldning om klanderverdig adferd knyttet til at andre drosjeeiere – gjennom taxisentralen – dekket mellomlegget knyttet til at den lengste vegen ble benyttet, så faller det utenfor sakens rammer.

I den første artikkelen opplyses det at «transportøren» mener den korteste vegen er for dårlig, og at det er årsaken til at eleven blir transportert langs den lengre vegen. I den aktuelle sammenhengen kan «transportøren» omfatte de offentlige instansene med ansvar for skoleskyssen – det vil si Ruter og Konsentra – og det kan i tillegg omfatte taxisentralen og den enkelte transportør. Gjennom intervjuet med Aune fra Konsentra framkommer at det er «taxiselskapet» som mener at den korte vegen er for dårlig og at Konsentra derfor har akseptert at den lengre vegen blir benyttet. Samtidig opplyses det at «taxiene» ikke får betalt for mer enn 24 kilometer sjøl om de kjører lengre.

Når det så utvetydig opplyses at taxiene uansett kun får betalt for 24 kilometer, kan ikke lagmannsretten se at det i artiklene den 26. september 2017 rettes noen anklager om klanderverdig adferd knyttet til misbruk av offentlige midler mot den enkelte drosjeeiere eller drosjesjåfør. Det eventuelt klanderverdige kunne være at det ikke tas nok hensyn til elevens behov for tidsmessig kortest mulig transport, men når representanten fra Konsentra går god for ordningen, tar denne instansen også ansvaret for forholdene. Uansett hvordan «transportøren» kan forstås, kan lagmannsretten derfor ikke se at det er rettet noen anklage mot den enkelte drosjeeiere/drosjesjåfør, og derfor heller ikke mot [REDACTED].

For [REDACTED] må dette imidlertid ha fortonet seg annerledes. Som det ble avklart i avisa seinere, mottok hun 1412 kroner per tur. Hun visste derfor allerede ved den første artikkelen at Konsentras opplysninger om at de kun betalte for 24 kilometer ikke kunne være helt korrekt. Som den aktuelle drosjeeieren/drosjesjåføren, var hun derfor ikke utenfor eventuell kritikk etter de linjer avisa la opp til, om den reelle prisen ble kjent. Om hun var klar over at mellomlegget for den lengre turen ikke kom fra Konsentra, men fra taxisentralen, er i denne sammenhengen irrelevant.

Heller ikke i den neste artikkelen fra 28. september 2017 er det antydninger om at ansvaret for at den lange vegen er valgt, kan ligge hos den enkelte drosjeeier eller drosjesjåfør. I artikkelen begrunner Bakke fra Gardermoen Taxisentral hvorfor traseen over Stangeskovene og Rakeievegen ikke oppfattes som sikker nok. Og det vises igjen til at Konsentra har akseptert dette. Det ble ikke framsatt noen ærekrenkende ytring mot den enkelte drosjeeier/drosjesjåfør, og dermed heller ikke mot [REDACTED].

I lederen 29. september 2017 antydes det misbruk av offentlige midler – det «lukter misbruk av offentlige midler». Det konstateres ikke at det er tilfellet i saken, men det anses ifølge avisa som nærliggende at økonomiske motiv er den bakenforliggende årsaken til et ellers – for bl.a. avisa og Emilies stefar – uforståelig valg av kjørerute. Noen dager tidligere hadde Konsentra opplyst til avisa at det ble betalt for 24 kilometer uansett kjøre lengde, men avisa slo seg åpenbart ikke til ro med det. Om den lange ruta ikke ga høyere betaling, kunne det være tale om å spare utgifter til besøk på verksted:

Når en transportør velger å kjøre dobbelt så langt for å hente en 7.-klassing til skolen er det jo enten fordi det er kostnadsbesparende eller fordi det gir økte inntekter. Er vegen så dårlig at hver tur betyr et besøk på verksted, sier det seg selv at det er kostnadsbesparende å kjøre den andre vegen. ..(..). Det er da nærliggende å tro at omvegen gir en vesentlig høyere inntjening for transportøren.

«En transportør» kan her vanskelig omfatte de offentlige instansene som finansierer skoleskyssen – Ruter eller Konsentra. De kan ikke ha noen økonomisk interesse i å betale mer enn nødvendig for turen. Ordene «en transportør» og «transportøren» dekker derimot etter en naturlig språklig forståelse både taxiselskapet, som tidligere er identifisert som Gardermoen Taxisentral, og de som konkret utfører transporten. Neste avsnitt gjør det utvilsomt:

Transportører skal også velges etter anbud slik at rimeligste alternativ foretrekkes. Men etterprøvingen må også kunne skje ned på et individnivå, slik at ikke enkeltsjåfører eller selskaper kan ta valg som er ugunstige for både bruker og offentlige midler.

Etter lagmannsrettens vurdering blir det med dette rettet mistanke om mulig misbruk av offentlige midler mot den drosjeeieren og den sjåføren som konkret kjørte Emilie. Lest i

sammenheng uttales det ikke bare at avisa vil etterprøve dette helt ned på individnivå, men også at det mulige misbruket av offentlige midler kan skyldes valg gjort av den aktuelle sjåfør i saken.

██████ var fortsatt ikke navngitt i avisa, men det må legges til grunn at flere personer i Nes kommune visste at hun var den faste sjåføren for Emilie. Som hun sjøl forklarte i lagmannsretten: -Skolen så jo at det var jeg som leverte henne.

Den opplevelsen hun hadde med i alle fall én passasjer som av slo å kjøre med henne fordi hun var en «svindler», viser det samme.

Lagmannsretten kan ikke se at neste artikkel, artikkelen 7. oktober 2017, inneholder noen beskyldninger mot ██████. Avisa hadde fått tilgang til en kvittering med ██████ løyvenummer som viste at hun fikk betalt 1412 kroner per tur for å kjøre den lengste vegen på 59 kilometer. Dette ble lagt fram for Konsentra som fastholdt at de kun betalte for 24,6 kilometer, og ikke forsto hva slags kvittering det var snakk om. Deretter ble ██████ intervjuet under fullt navn, og det er ikke anført at hun er feilsitert. Avisa skriver at hun «erkjenner» at det stort sett er hennes biler som har kjørt Emilie. Valget av dette ordet – som mer nøytralt kunne vært byttet ut med «opplyser» – inneholder ikke noen beskyldning, men kan utlegges som om hun egentlig ikke ville fortelle at hennes drosjer hadde transporten. Ingen av avisas spørsmål til ██████ inneholder noen anklager om klanderverdig adferd.

Oppsummert er det etter dette lagmannsrettens konklusjon at redaktøren av avisa – i den aktuelle lederen – framsatte en beskyldning om mulig misbruk av offentlige midler mot den ikke navngitte drosjeeieren/drosjesjåføren som kjørte Emilie. Om redaktøren allerede da visste at det var ██████ biler som kjørte Emilie eller ikke, er ikke relevant. Sjøl om han ikke visste hvem dette var, framsatte han gjennom avisa en beskyldning om mulig klanderverdig adferd mot flere, herunder en person – eller et drosjeselskap – som kunne identifiseres av flere av avisas lesere. Beskyldningen var egnet til å krenke hennes omdømme, og var derfor en ærekrenkende ytring slik dette skal forstås etter skadeserstatningsloven § 3-6 a.

Det er tale om en påstand om faktiske forhold. Det er ikke ført sannhetsbevis for innholdet, og ankemotpartene har heller ikke anført at det kan føres sannhetsbevis for at ██████ har opptrådt klanderverdig i saken. Antydningene fra deres felles prosessfullmektig under prosedyren i lagmannsretten om at det kunne være hennes ektefelle som hadde utvirket at drosja sluttet å kjøre over Rakeievegen og at taxisentralen betalte mellomlegget mellom kort og lang tur, faller utenfor sakens rammer.

For så vidt gjelder journalisten, kan ikke lagmannsretten se at han har framsatt noen beskyldning mot █████ som er egnet til å krenke hennes æresfølelse eller omdømme. Han blir derfor å frifinne allerede på dette grunnlag.

Det neste spørsmålet for lagmannsretten er om redaktørens ytring likevel er rettmessig etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfriheten, jf. skadeserstatningsloven § 3-6 a annet ledd. Det følger av Grunnloven § 100 annet ledd at dette bl.a. er hensynet til «sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse».

Skadeserstatningsloven § 3-6 a annet ledd lyder:

En ærekrenkende ytring medfører ikke ansvar etter første ledd dersom den anses berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfrihet. Ved denne vurderingen skal det særlig legges vekt på om ytringen hviler på et fyldestgjørende faktisk grunnlag, på ytringens grad av krenkelse, og om hensynet til den krenkede er tilfredsstillende ivarett ved for eksempel adgang til imøtegåelse, om allmenne interesser eller andre gode grunner tilsa at den ble satt frem, og om ytreren har vært i aktsom god tro med hensyn til de momenter som kan gjøre ytringen berettiget.

Det følger av Rt-2015-746 (Aftenposten) avsnitt 58 at bestemmelsen på det tidspunktet var i samsvar med gjeldende praksis etter Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD). Lagmannsretten er ikke kjent med at nyere praksis fra EMD har endret dette.

Det synes å være uenighet mellom partene om kravet til ytrerenes aktsomme god tro er et eget vilkår eller om det inngår som ett av flere elementer i en samlet vurdering. Lagmannsretten er enig med ankemotpartene i at denne problemstillingen synes avklart av Høyesterett i Rt-2015-746 avsnitt 63:

Isolert sett kan dette leses som om det ved siden av den overordnede interesseavveining, må oppstilles et selvstendig og absolutt krav om at journalistene har hatt et forsvarlig faktagrunnlag, har opptrådt i god tro og i tråd med etiske grunnregler for pressen slik ankemotparten har gjort gjeldende. Jeg finner det klart at dommen ikke skal forstås slik. Det som uttrykkes ved dommen er bare at den sterke vektlegging av pressens viktige funksjon i samfunnet, svekkes ved slike avvik fra akseptable standarder.

Basert på dette kan ikke lagmannsretten følge ankende part i at det avgjørende er om redaktøren var i aktsom god tro med hensyn til at beskyldningen var korrekt. Alle elementene framhevet i skadeserstatningsloven § 3-6 a annet ledd må vurderes samlet og avstemmes mot hverandre.

Saken hadde åpenbart allmenn interesse. Det gjelder både spørsmålet om hvorvidt kjøretida og kjørelengden kunne gjøres kortere av hensyn til eleven og om det offentlige brukte mer penger enn nødvendig til skoleskyss. Gjennom lederen signaliserte avisa at den

ikke så seg ferdig med saken, men ville fortsette å undersøke hvor et – for avisa – uforståelig valg av kjørerute var valgt. Det forelå derfor tilstrekkelige grunner for å framsette den mistanken avisa hadde.

Med hensyn til graden av krenkelse er det etter lagmannsrettens vurdering ikke tale om en spesielt alvorlig beskyldning, både fordi ██████ på dette tidspunkt ikke var navngitt og fordi hun – i egenskap av å være «enkeltsjåfør» – ble utpekt som en av flere mulige ansvarlige for det mulige misbruket av offentlige midler. Avisa antydde ikke at det forelå noe kriminelt, men at en eller flere aktører hadde inngått en avtale som ga unødvendig høy inntjening, med tilsvarende sløsing med offentlige midler.

Redaktøren påsto dessuten ikke at offentlige midler faktisk ble misbrukt, men at det for ham framsto som en klar mulighet. Det er forståelig at de mulige kandidatene for et eventuelt misbruk i den sammenhengen ble nevnt. Gjennom å signalisere at avisa ikke var ferdig med saken, la avisa dessuten til rette for at de som gjennom lederen fikk mistankens lys rettet mot seg, kunne komme med en imøtegåelse og dermed renske seg. ██████ benyttet seg ikke av denne muligheten, men ønsket verken å bli navngitt eller sitert da hun seinere ble kontaktet. Sett hen til at hun var næringsdrivende med flere ansatte, kunne avisa forvente at hun ville bidra til oppklaringen, jf. også Rt-2015-746 avsnitt 84. Mistanken ble gjennom hennes passivitet hengende lenger enn nødvendig. Hennes psykiske sammenbrudd kom ikke etter at lederartikkelen ble trykket, men vel en uke seinere, etter artikkelen der hun bekreftet overfor avisa at betalingen hun mottok var 1412 kroner per tur.

Den mistanken om misbruk av offentlige midler som ble rettet mot enkeltsjåfører ble endelig fjernet i artikkelen 21. oktober 2017. Da forklarte Bakke i Gardermoen Taxisentral hvordan det kunne ha seg at det offentlige betalte for 24 kilometer, mens ██████ likevel fikk betalt for 59 kilometer. Gardemoen Taxisentral tok ansvaret for dette, og viste til at skolebarna skulle ha en trygg skoleveg. Etter dette kunne det ikke lenger foreligge noen mistanke om at ██████ hadde gjort noe klanderverdig, i alle fall ikke for så vidt gjelder offentlige midler.

På det tidspunktet lederen ble trykket hadde avisa, etter lagmannsrettens vurdering, et relativt svakt grunnlag for å rette sin mistanke mot «enkeltsjåfører». Den 26. september 2017 hadde Aune fra Konsentra opplyst til avisa at de kun betalte for en distanse på 24 kilometer og at taxiene ikke fikk mer betalt sjøl om de kjørte lengre enn dette. For å kunne rette mistanke mot drosjeeierne og/eller sjåførene hadde avisa derfor et resonnement knyttet til at den kortere vegen kunne være så «dårlig at hver tur betyr et besøk på verksted». Om det var tilfellet – etter at avisa for øvrig sjøl hadde friskmeldt vegen – ville det etter lagmannsrettens vurdering trolig foreligge en saklig grunn til å velge den lengste vegen. Sett hen til det fortsatt var noe som ikke stemte vedrørende valg av kjørerute og betaling, og at man ikke hadde fått slik innsyn i regnskapene som man mente seg berettiget, finner lagmannsretten at aktsomhetskravet likevel var oppfylt. I dette bildet

legger lagmannsretten vekt på at avisa med rette var på sporet av at noe ikke stemte i saken, sjøl om mistanken om misbruk av offentlig midler var feilaktig. Full oppklaring kom gradvis, først ved at det ble klart at █████ mottok vederlag for 59 kilometer og deretter at dette mellomlegget ble betalt av Gardermoen Taxisentral og ikke av det offentlige. Det kravet som kan stilles til det faktiske grunnlag for en beskyldning, vil dessuten i noen grad være avhengig av hvor alvorlig beskyldningen er, jf. Rt-2015-746 avsnitt 70. Som påpekt foran var det ikke tale om spesielt alvorlig beskyldning, og █████ – som ikke var navngitt – var bare en av flere instanser/personer som redaktøren rettet mistanke mot.

Om den avveiingen som skal foretas opp mot de hensyn som begrunner ytringsfriheten, jf. Grunnloven § 100 annet ledd, vises det til NOU 1999: 27 avsnitt 10.3.3.1:

Formuleringen "lader sig forsvare" viser at det må foretas en avveining mellom inngrepets formål og den skade eller forstyrrelse som inngrepet kan påføre sannhetssøkningen, demokratiet (det demokratiske ordskiftet) og individets frie meningsdannelse. Ytringsfriheten er nettopp begrunnet i det nødvendige og ønskelige i at disse prosessene kan pågå uforstyrret, det vil si idealet om tvangsfri kommunikasjon.

..(..)..

Analysen krever at den eller de prosesser som blir berørt av inngrepet identifiseres. Er det den dialektiske prosessen mot bedre og riktigere svar på allehånde spørsmål som forstyrres? Er det den demokratiske prosess som beskjæres? Er det individets mulighet til en meningsutveksling med andre mennesker som avgrenses? Her kan svaret bli at alle tre prosesser berøres, men for å konstatere at en ytringsfrihetskonflikt foreligger er det tilstrekkelig at inngrepet kommer i konflikt med minst én av begrunnelsene.

I saken her ville et ansvar for redaktøren grepet inn i den «dialektiske prosessen mot bedre og riktigere svar». Da lederen ble skrevet var det fortsatt noe som ikke var avklart. Det må en redaktør kunne ytre, og samtidig forklare at avisa vil fortsette å se på saken fordi avisa har det er mistanke om misbruk av offentlige midler – et eller annet sted. Sluttresultatet av avisas arbeid ble at fakta ble avklart, █████ ble frifunnet for enhver mistanke og Emilie fikk kortere skoleveg. Ansvar ville også grepet forstyrrende inn i det «demokratiske ordskiftet» knyttet opp mot bruk av offentlige midler.

På bakgrunn av dette legger lagmannsretten til grunn at redaktørens ytringer i lederartikkelen 29. september 2017 ikke medfører ansvar etter skadeserstatningsloven § 3-6 a første ledd. De var berettiget både i lys av hensynet til «sannhetssøken» og «demokrati». Redaktør Gjestad og dermed også utgiveren Raumnes AS blir derfor å frifinne.

Saksomkostninger

Ankemoartene har etter dette vunnit saken, og har etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første og annet ledd krav på å få erstattet sine saksomkostninger for lagmannsretten. For så vidt gjelder spørsmålet om det overhodet var framsatt ærekrenkende beskyldninger mot ■■■ har lagmannsretten vurdert dette annerledes enn tingretten. Lagmannsretten har derfor vurdert om det er grunnlag for delvis å redusere hennes erstatningsansvar, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd, men har kommet til at vilkårene for dette ikke er tilstede. Sjøl om det kunne være tvil om det var framsatt en ærekrenkende beskyldning eller ikke, har det ikke vært tvilsomt for lagmannsretten at beskyldningen i lederartikkelen uansett var beskyttet av skadeserstatningsloven § 3-6 a annet ledd.

Advokat Wessel-Aas har på vegne av ankemoartene fremmet krav om dekning av 228 000 kroner, hvorav alt – med unntak for 500 kroner i transport – er advokatsalær. Det er ikke protestert på oppgaven. Lagmannsretten anser kostnadene som nødvendige og legger oppgaven til grunn.

Omkostningene for tingretten skal avgjøres etter tvisteloven § 20-9 annet ledd, som viser til at lagmannsretten skal legge sitt resultat til grunn. Det er dermed ikke grunnlag for endringer i tingrettens omkostningsavgjørelse.

Advokat Wessel-Aas har videre bedt om at hans klienter erstattes med 8 750 kroner for 2,5 timers arbeid knyttet til begjæringen om reassumering. Begjæringen er forkastet og det er derfor etter hovedregelen grunnlag for erstatning. Det er ikke grunnlag for å gjøre unntak fra dette. Kostnaden anses nødvendige og rimelige.

Dommen og kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING I KJENNELSEN:

1. Begjæringen om reassumering forkastes.
2. ████████ dømmes til å betale Raumnes AS, Fred Christian Gjestad og Thomas André Frigårds sakskostnader knyttet til begjæringen om reassumering med 8 750 – åttetusensjuhundreogfemti – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelse av kjennelsen.

DOMSSLUTNING

1. Raumnes AS, Fred Christian Gjestad og Thomas André Frigård frifinnes.
2. ████████ dømmes til å betale Raumnes AS, Fred Christian Gjestad og Thomas André Frigårds sakskostnader for lagmannsretten med 228 000 – tohundreogtjueåttetusen – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.
3. Tingrettens omkostningsavgjørelse blir stående.

Ørnulf Røhnebæk (sign)

Johannes Høy (sign)

Stefan Jørstad (sign)

Dokument i samsvar med original.
Marit Einang (*elektronisk signert*)